

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrtnih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za leto 1895: 1. — 20. laven Avstrije 1.40 za tri mesece: 1. — 2.00. — 4. — za pol leta: 1. — 3.00. — 6. — za vsa leta: 1. — 10. — 16. — Na naročbe brez priložne naročnine se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 avc., izven Trsta po 3 avc. Sobotno večerno izdanje v Trstu 4 avc., izven Trsta 5 avc.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglasi se računajo po tarifa v petiti; za naslove z doblimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega naslovni vrstic. Poslana, osmrtnica in javna razpisa, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništva: ulica Cassarea št. 13. Vsako pismo mora biti francosano, kar nefrancosano se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema uredništvo ulica Molino pizcolo št. 3, II. nadst. Opetne reklamacije so prosto postne.

„V edinosti je moč“.

Z Dunaja.

(Izv. dopis z dne 12. julija 1895.)

Razprava in glasovanje o Celju je za nami. Postavka od 1500 glid. je vsprejeta v proračun za tekoče leto, znašajoči preko 600 milijonov goldinarjev — postavka, o kateri se je toliko razpravljalo ustmeno in pisмено že nad pol leta, katera je dala povod, da se je razbila koalicija in da je padla koalicijska vlada. Vsprejeta je bila po burni razpravi, ki je zaprčela v torek ter se zaključila v sredo. Danes se je burja nekoliko poglobila. Pri razpravi so protivniki izticali samo to, da se s to postavko krši nemška narodna posest, da se posega po nemški zemlji ter da je to njim „srčna stvar“, da se ne dovoli postavka za „slovenski gimnazij“ v Celju.

V tem zmislu so govorili levičarji Haase, Hallwich, Kokoschineg in Menger, divjaka (nekako v sredi med nemškimi levičarji in nemškimi nacionalci) Kraus in Foregger, nemški nacionalci Hoffmann-Wellenhof in slednjič tudi krščanski socialisti Polzhofer. Ta poslednji se je vpisal med govornike pro, govoril pa je proti ter je tako vzel mesto jednemu poslancu, ki bi bil govoril za, in med temi so bili dr. Laginja, Spinčič, dr. Gregorec in še nekateri Slovenci. Posebno je škoda, da ni prišel do besede dr. Gregorec, kajti on pozna vse okolnosti in ume dobro pikati. Sicer pa sta govorila „za“ dva štajerska Slovenca, oba iz Hohenwartovega kluba: med prvimi govornik Vošnjak, a kot glavni govornik Robič. Prvi je donesel ves material, govoreči za postavko, kojega materiala niso mogle pobiti vse srčne bolezni nemških levičarjev, nacionalcev in antisemitov. Drugi je pobil protivnike kratko in jezgrovito. Največi vihar pa je bil, ko je govoril poslanec Kaltenegger, konservativec, izvoljen v kmečkih občinah štajerskih. Protivniki so se mu grozili, očitali mu izdajstvo in slične stvari, ali on je mirno odbijal njih napade, rekši, da bo de on sam odgovarjal pred svojimi volilci za svoje postopanje ter da hoče poučiti iste, da je glasoval le za pravično stvar — za stvar, s katero se Slovencem nekaj dozvoli, kar jim gre, pri čemer pa se ničesar ne jemlje Nemcem. Med govorom in ob zvršetku istega so na jedni strani burno odobraval izvajanja Kalteneggerjeva na drugi pa so ga zasramovali. Takoj za tem govornikom je uprav besno govoril posl. Hofmann-Wellenhof. Bilo je tudi takozvanih stvarnih popravkov, med kojimi je bila tudi ona grofa Wurmbanda, ki se je oglašil proti trditvi, kakor da bi bila on in

Plener, kot ministra, glasovala za postavko. A še je takih ljudi, ki trdijo, da sta res glasovala. Ako pa nista glasovala, potem pa je povsem opravičeno očitjanje, kako sta mogla ostati ministra, ko se je vsprejelo nekaj, kar je bilo načelno proti njima.

Zbornica že dolgo ni bila tako polna kakor minolo sredo. Kjer-koli je bival kateri poslanec, prišel je na poziv svojih somišljenikov. Celo nekateri bolni so došli. Nekoliko se jih je „spārilo“ (to je razumeti tako, da se dogovorita eden poslanec s te in jeden z nasprotne strani, da ne prideta k glasovanju) kakor n. pr. Klaid in Malfatti. Prvi bi bil glasoval za, drugi pa proti. Odsila sta zadavši si besedo, da ne pride ni jeden n drugi k glasovanju.

Glasovalo se je seveda po imenih. Računali so, da bo de večine 10-15 glasov, toda bilo je je 30 glasov. Za postavko je glasovalo 173, proti 143 poslancev. Proti so glasovali nemški levičarji, nemški nacionalci, krščanski socialisti, katerih jeden del javno pripada nemškemu nacionalcem, in koji so več ali manje vsi taki. Seveda, kjer so nemški levičarji, tam niso smeli manjkati tudi naši Italijanci. Nekateri teh so celó navlašč prihiteli na Dunaj, da oddajo svoj glas proti pravični stvari, in sicer iz tega vzroka, ker imajo Slovenci že vsega preveč. Med njimi je bil tudi gospod banski Burgstaller-Bidischini, kakor tudi gosp. Rizzi. Manjkala sta iz Primorja grof Fran Coronini: z dopustom in prošt Jordan brez dopusta. Ta slovec, ki je v zbornici divjak, ki ne pripada nobenemu klubu, ki ni izbran v noben odsek, ki nikdar ne zine nobene besede, vsaj javno, glasuje vedno in brez izjeme za vlado; to pot pa, ko je vlada predlagala pravično stvar za Slovence, ni ga bilo v zbornici.

Za so glasovali vsi Slovenci in Hrvatje (razun Klaid, ki se je bil „spārilo“), vsi Čehi razun Elma, ki biva iz zdravstvenih ozirnov na Vrbskem jezeru in ki se je bil tudi „spārilo“, vsi Poljaki razun dveh ali treh, ki so izostali, par Rusinov (drugi so bolni) in nemški konservativci. Najplemeniteje so v tej stvari postopali Mladočehi.

Potem je bila postavljena, podprta in izročena proračunskemu odseku resolucija poslanca Spinčiča, koja pozivlje vlado, naj se brez odloga zavzame za ustvarjenje hrvatskega gimnazija v Pazinu.

V večerajšnji seji je isti poslanec pri naslovu obrtnih in specialnih šol priporočal hrvatske pripravnice za navtiške šole, razne hrvatske in slovenske obrtne in poljedelske pripravljavne tečaje ter uvedenje hrvatskega

in slovenskega jezika kot predmet na državni obrtni šoli v Trstu za slovenske in hrvatske gojence. Z ozirom na navtiške šole treba opaziti, da je vsled lanske resolucije poslanca Spinčiča in tovarišev Biankinija, Dapara in Perića proračunski odsek predložil nastopni predlog, katerega je zbornica tudi vsprejela: „Ob predstojeci preosnovi navtiških šol uvesti je v istih kot predmet tudi hrvatski jezik ter je uvažiti tudi ustrojenje pripravljavnih razredov za iste šole“.

Malo po malo prodira vendar spoznanje o opravičenosti zahtev hrvatskih poslancev.

Tekom večerajšnje seje je poslanec Spinčič govoril v drugič in sicer pri naslovu „narodne šole“, pod kateri spadajo tudi učiteljske.

I tu je zabeležiti uspehov truda hrvatskih poslancev. Že lani je zbornica vsprejela jako važen predlog na predlansko resolucijo posl. Spinčiča, resolucijo namreč, s koje se pozivlja vlada, da v zmislu postavnih določeb ustanovi šole povsod tam, kjer jih še ni, da na vseh bōdi materinski jezik tudi učni jezik ter da naj se povsod nastavlja učitelji, usposobljeni v učnem jeziku dotičnih šol. Tudi to je vsprejela zbornica na predlog uglednega levičarja, dvornega svetovalca Beera. Tudi letos je zabeležiti pri tem naslovu jeden uspeh.

Vsled lanske resolucije posl. Spinčiča sta tako proračunski odsek kakor tudi zbornica sama vsprejela, na predlog istega dvornega svetnika Beera, sledeči predlog:

„C. k. ministerstvo se pozivlja, da v sledeči proračun postavi svoto za podporo učiteljskih Primorja“.

V svojem večerajšnjem govoru dotaknil se je posl. Spinčič tudi tega, kakor tudi mnogih drugih manjih stvari, o kojih se je nadejati, da se zbolšajo v prilog hrvatskemu in slovenskemu šolstvu v Istri in po nekod tudi v Trstu.

Sicer se je pri narodnem šolstvu govorilo mnogo o privatni česki šoli društva Komensky na Dunaju.

Okolo jedne ure došlo je v razpravo ministerstvo financij. Dr. Laginja je upisan pri štirih naslovih, ali jeden je že rešen, ne da bi bil prišel do besede. Gospodi se mudi. Pride pa do besede vsaj pri jednem naslovu, ker je vpisan med prvimi govorniki.

Nade je, da završi zbornica proračun v tednu dni. Razpravlja se vsaki dan 10-12 ur. Proračunska razprava se vrši od 10 predpoludne do 5. ali 6. popoldne; razprava o preosnovi civilnega pravnega reda pa od 8. do blizu 12 ure zvečer. Te dni je bilo neznosno vroče. Potem se je ohladilo; od 25 in 30 stopinj padlo je na 10, toda sedaj postaja zopet neznosno, preko 25 stopinj.

zmenil za to. Mar ni dovolj potepuhov po svetu? — Prezimali smo srečno in zdravo. Ali evo pride zapoved, da gospod ban Peter Bakač nabere silno vojsko na Turke. Vojvode zbrali so vse haramije, a mene zapadlo je v četo Radmilovića. Poljubil sem sinka, poljubil ženo, pa da mi ne pustijo očesa od otroka. Drugekrat sem veselo pohajal v boj, ali tedaj mi je nekaj davilo srce. Slutnja, kaj-li. „Miloše! Božja te roka spremljala in povrnila,“ zajekljala je žena, sklopivša roke okolo glave.

Ban Peter ni bil baba, ampak imel je železne zobe. Mi udri, a Turčin drži, mi udri, a Turčin beži! Znal je ban Peter zvičajnosti, a oni so poskakovali, kō miši okolo mačke. Pokrstil jih je pošteno, mirna Krajina, a mi pevaje domov. Jaz pot pod noge, bilo in noč. Bilo je dve uri od našega sela, bilo nas je več, vsi haramije. Srečal sem kuma (botra) iz drugega sela. „Pomozi Bog, kume!“ „Bog pomagaj,“ odvrnil mi je kum plah. „Kaj je, kume, da me gledaš po strani? Kako je doma?“ „Nič, nič! slabo. Doma vse zdravo!“ „I hvala Bogu!“ poveselil sem

Politiške vesti.

V Trstu, dne 15. julija 1895.

Državni zbor. V seji minole sobote je poslanska zbornica nadaljevala razpravo o ministerstvu financij. Pri naslovu „direktni davki“ se je oglašil za besedo finančni minister pl. Böhm-Bawerk izjavivši, da se mu vidi povsem naravno, da se razprava suče o velikih preosnovah: o osebnih davkih in reviziji davčnega katastra. Glede zemljiško-davčnega katastra se je davčni odsek zjedini v tem, da ni zasnovati novega katastra, ampak da se le predela dosedanj. Zasnova novega katastra je stala 30 milijonov ter je trajala od leta 1869 do 1881., od katere je pa le mal del stalne vrednosti. Sedaj treba se je omejiti le na revizijo očitnih nedostatkov. Največe zapreke so bile pri paragrafu o glavni svoti zemljiškega davka. To vprašanje mora rešiti zakonodavstvo. Glede preosnove davkov je menil govornik, da se bo de vsak bodoči finančni minister moral baviti s to preosnovo. S preosnovo davkov se pritegne k obdačevanju ves premakljivi kapital. Po tej preosnovi naj bi država dobivala toliko kakor doslej, prebibiček pa naj pripade deželam, da se razbremenijo srednji in manji davkoplačevalci. O občinskih bremenih meni minister, da so isti pričetek drugim virom dohodkov.

Zbornica je vsprejela naslove „direktni davki“, „carine“, „indirektni prispevki za žgane pijače“, „sol“ in „tobak“. V razpravo o indirektnih davkih je posegal tudi poslanec dr. Laginja, doteknivši se raznih nedostatkov pri izterjevanju davkov ter vprašanje zemljiške odveze.

Kako poročajo novine — tudi slovenske! Pišejo nam: Službeni „Osservatore Triestino“ priobčnje kot lastni telegram, dodavši v oklepju „Corr. Bureau“, da je poslanec pl. Burgstaller pri razpravi o „narodnem šolstvu“ stavil resolucijo glede ustrojenja italijanskega učiteljskega v Trstu. Isti list pa ne omenja niti z jedno besedo o tem, da je poslanec Spinčič govoril pri istem naslovu, kjer se je dotaknil zahteve Italijanov za ustrojenje italijanskega učiteljskega. Polu-službena „Triester Zeitung“ donasa isti telegram kot svoj ter tiska razprtiimi črkami ono resolucijo poslanca Burgstallerja, med tem ko tudi ona molči o govoru Spinčiča. Ali so res vladni organi jedini z italijanskimi poslanci in njihovimi željami v Primorju?

No, to bi laglje pretrpeli! Mi vemo že davno, da so omenjeni organi prav blizu tamošnjim Italijanom.

Ali kaj naj rečemo o nepristranosti in

se jaz. Odsel je kume z Bogom, a mi proti selu. Došli smo do holmea. Ni Mare! Čudno! Ali čakaj, dikica, danes jaz pretečem tebe. Kar iznenadoma planol je pred nas Gjorgje, sinek našega kneza. „Za ime Božje, ljudje, brže!“ „Kaj je?“ vsikliknoli smo vsi. „Hitro v selo! Turki Požečani napadli so danes; odveli so živine in sužnje!“ Zazeblo me je. „Kaj je, Gjorgje, Boga ti?“ vprašal sem ga izven sebe. „Došli so okolo poldne kō strela iz jasnega neba, vsi na konjih. Pred njimi Jussuf, a zgjdimi oni mali ranocelec, na, — tolikšen. Ogleduh turški je menda. Kar je bilo živine pri hišah, vse so odvedli. A oni ranocelec dovedel je Jussufa do tvoje hiše, Milož. Ustopili so. In udaril je jok iz hiše. Izvlekli so ti mater krvavo in vrgli ob tla kakor hlod, a ženo in sina vzeli so na konoja — pa beži proti gozdu.“ „Pozdravi junaka Miloža,“ udaril je ranocelec v smeh videči, da stojim kakor okamenel. Za malo stala ti je hiša v plamenih. Ubili so tudi popa in popinjo, razdejali cerkev. Zlo! Zlo!“ (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Zlatarjevo zlato.

Zgodovinska pripoved XVI. veka.

Spisal A. Šenoc.

(Dalje.)

Minolo je poletje, minola jesen, došla je zopet spomlad, a mi smo imeli sinka. Da si ga videl, črnolasega kričača, a živ in jak, no — Kraljevič Marko. Sedaj mati starka skoro da ni zgubila pameti. Prepirale so se babe v selu, je-li bolj po očetu, je-li po materi. A jaz sem se smijal babam, imel sem sinka. Tedaj smo se ljuto sprijeli s Turki. Pobili smo in pograbili celo tropo teh ljutih poturic. Šlo je na zobe, kajti poturica je gorski od Turka. Ugrabili smo i mladega Jussufbega od Požege ter ga dovedli v naše selo. Znal je za njega vsa Krajina. Mital je kō lev, ni štedil ni glave, a ni maral on za zlato popovsko, ni blago kmetško, njega so mamile ženske. Za žensko bi zblaznel. Ni dekle ni žena ni ostala zdrava od njega — prava osmanlijska kri po materi svoji.

Lastnik politično društvo „Edinost“. — Izdavatelj in odgovorni urednik: **Julij Mikota**. — Tiskarna Dolenc v Trstu.